

פרוטוקול מס' 275~~276~~
מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
ביום ג', כ"ה באדר תשל"ז - 15.3.77, שעה 08.30

נ כ ח ר :

חברי הוועדה:
י . ארידור
י . בארי
א . הרליץ
א . ורדיגר
ד . זכין
ת . טובי
א . יריב
ב . סואב
ח . קאזפמן
ד . קורן
ב . צ . קשת
י . תמיר

מוזמנים:
שר הפנים והמטרה ש . הלל
שר הדתות ח . צרוק

מזכיר הוועדה: י . ברזני
עוזרת מזכיר: צ . שרביט

ר ש מ ה : א . אולר

סדר-היום:

1. הצעה לטה"י של ח"כ טובי בענין אי-חיבור הכפר אל-טפג'ר לרשת המים;
2. סיכום עבודת הוועדה בכנסת השמינית, ומסיבת-פרידה מח"כ ב.צ. קשת.

אני פותח את הישיבה.

הי"ר י. ארידור:

1. אי-חייבור הכפר אל-מפג'ר לרשת המים

הי"ר י. ארידור: הנושא הועבר אלינו ע"י הכנסת. סוכם עם ח"כ טובי שהוא יעלה אותו בישיבת היום, אבל בגלל קוצר הזמן לא נקיים דיון אלא בימים הקרובים. הזמן את ח"כ טובי עם הגורמים הממונים על נושא המים, ואעשה כמיטב יכולתי כדי שהבעיה תיפתר גם שלא במסגרת הפורמלית של ישיבת הוועדה.

ח. טובי: הבעיה איננה חדשה בוועדת הפנים. מדובר בכפר קטן בן 300 נפשות, במסעף חדרה-קיסריה-חיפה. התושבים חיים זה שנים, עוד מלפני הקמת המדינה, ללא חשמל, ללא מים וללא תנאי מגורים אלמנטריים. הילדים לומדים בפחונים. כל זה משום שבמשרד הפנים יש מחשבה להעביר את האנשים משם.

בעיקר מציקה שם בעיית המים שהתושבים מקבלים אותם מן הנחל המזוהם הזורם בסביבה. משרד החקלאות הבטיח להקצות להם מכסת מים ולחבר אותם לרשת הארצית, כשחברת החשמל תשלם מצידה את החיבור שלה לרשת הארצית באיזור, אבל הדברים שרם הגיעו לכלל סימוש והגורמים מעבירים את הכדור זה לזה.

גם אם הכוונה היא להעביר בסופו של דבר את האנשים למקום אחר צריך בינתיים לחברם לרשת המים, ואני מבקש שוועדת הפנים תעשה משהו. בנדרון כדי למצוא פתרון לבעיה. אני גם מבקש שהוועדה תמצא דרך לזמן את האנשים לישיבה ביחד עם נציגי משרד החקלאות, אולי במסגרת ישיבות שתקיים הוועדה בזמן הפגרה.

אבדוק את הדבר במסגרת האפשרויות.

הי"ר י. ארידור:

2. מיכום עבודת הוועדה בכנסת השמינית, ומסיבת-פרידה לח"כ ג.צ. קשת

הי"ר י. ארידור: השבוע מסיימת הוועדה את עבודתה הסדירה בכנסת השמינית, אם כי תקיים עוד מספר ישיבות בזמן הפגרה. ח"כ הוא חבר הוועדה היחיד שהודיע במפורש על אי-הצגת מועמדותו לכנסת הבאה, ולכן מצאנו לנכון לציין זאת ולערוך לו מסיבת פרידה חגיגית בישיבת היום.

אפתח בכמה מספרים סטטיסטיים על עבודת הוועדה בכנסת השמינית, בחילה בראשותו של ח"כ יוסף תמיר ואח"כ בראשותי.

כוועדה שאיננה ועדה חקיקתית ואיננה ועדה בעלת סמכויות כמו ועדת הכספים, ועדת הפנים היא אולי הוועדה הפעילה ביותר בכנסת. היא טיפלה בשלוש-וחצי שנות כהונתה ב-46 הצעות חוקים, שרובן נסתיימו בחקיקה טופית בכנסת ורק בודדים מהם לא אושרו סופית, כמו חוק ההונאה בכשרות. באותה תקופה דנה הוועדה ב-71 הצעות לסדר-היום וב-76 הצעות עפ"י יזמה של חברי ועדה. במסגרת החקיקה אישרה הוועדה את חוק הבחירות האישי לראשי ערים, את חוק הגנים הלאומיים ושמורות הטבע (תיקון), תיקונים שונים לפקודת העיריות, חוק הייעוץ המשפטי ברשויות המקומיות, חוק בדבר איסור שפיכת שמנים לים, וכו'. יש לוועדה אפוא כמה להתגאות.

היו"ר י. ארידור:

מה שנוגע להצעות לסדר היום, למרות שפורמלית אין לוועדת הפנים "שיניים", טיפלנו בשורה של הצעות בהם הצלחנו להפעיל השפעה, כמו ההצעה בדבר מניעת הקמת עיר בחולות ראשל"צ, בנושא מניעת שריפות, בנושא הכורים הגרעיניים שהוועדה הגיעה אליה למסקנות-ביניים שאין ספק שתהיה להן השפעה רבה, וכן הטביעה הוועדה את חותמה בנושאים שוטפים כמו ענייני משטרה ובתי-סוהר, שאלת המימון ברשויות המקומיות ומפגעים אקולוגיים שונים. כל אלה נותנים תמונה על פעולות הוועדה ואפשרויותיה להשפיע, אפשרויות שלדעתי לא היו מצומצמות כלל.

הוועדה פעלה באמצעות שתי ועדות-משנה קבועות, האחת בראשותו של ח'כ קשת - לענייני משטרה ובתי-סוהר; השנייה בראשותו של ח'כ יוסף תמיר - לענייני איכות הסביבה.

במסגרת מליאת הוועדה ווועדות המשנה שלה נערכו סיורים שונים, סיורים ושיגרתיים.

כפי שניתן לראות, סיכום עבודתה של הוועדה הוא חיובי. כמעט לא נשארו דברים פתוחים על סדר-היום, פרט לדברים שהוגשו לוועדה ברגע האחרון או דברים שחדלו להיות אקטואליים, והיא משאירה שולחן כמעט נקי.

אני רוצה להביע את הערכתי לכל חברי הוועדה ולפעולתם של עוזרי הוועדה והמנגנון שלה. קודם כל - ליהושע ברזני, מזכיר הוועדה שכולנו נעזרנו בו גם בישיבות הוועדה וגם מחוצה לה. אני בטוח שצורת עבודתה של הוועדה היתה אחרת אלמלא העזרה שקיבלנו ממנו בצורות שונות. אני רוצה גם להודות לפקידת הוועדה צפורה שרביט, שעבודתה אולי אנונימית אבל היא עוזרת לנו לתפעל כראוי בעבודתנו. כמו-כן אני מבקש להודות לקצרנית של הוועדה אסתר אדלר, שהיא האדם השותק ביותר בישיבות הוועדה אבל שומעת הכל וכוונתה יודעת יותר מכל אחד מאתנו והיא חלק בלתי נפרד של עבודת הוועדה.

עכשיו כמה מלים לידידינו ח'כ בן-ציון קשת, שתמיד הוא מציע הצעות לסדר היום ואילו היום הוא מונח על סדר-היום. אינני יכול לומר שאני שמח לקיים את החלק הזה של הדין, את דברי הפרידה ממנו, אבל אני חייב לקיים אותו.

ד. קורן:

כשבאתי לכנסת השביעית, גרתי זמן מה באותה דירה עם ח'כ קשת, שגם לו היתה זו הכנסת הראשונה. האמת ניתנה להיאמר שעל אף העובדה שאנחנו נציגי סיעות שונות, נקשרה בינינו ידידות רבה ונוצרה אצלי הערכה רבה לעבודתו של ח'כ קשת ובעיקר לאישיותו.

עבדנו יחד בעניינים רבים, גם בוועדת המשנה שהוא עומד בראשה - ועדת המשנה לענייני המשטרה ובתי-הסוהר - שאותה ניהל במרץ ובתקיפות, וגם במליאת הוועדה. ח'כ קשת אחראי למעורבותה הרבה של ועדת המשנה גם בנושאי המשטרה וגם בנושא בתי-הסוהר, והוא הוכיח שיכול אדם להיות חבר כנסת לגופו של ענין, לדון לגופו של ענין, וגם כשהוא באופוזיציה ותפקידו לנגח את הממשלה הוא ידע לעמוד לצד המשטרה ולצד צרכיהם של השוטרים ואנשי בתי-הסוהר. ייתכן שעברו בבתי-כלא בריטיים נתן לו את ההכשרה ואת הדחיפה הנפשית לראות את שני צידיו של הנושא בעיניים אובייקטיביות. מכל מקום, אצלי הוא זכה להערכה רבה, ואני יכול רק לאחל לו - ובהזדמנות זאת לכל אלה מאתנו שלא יהיו בכנסת הבאה גם אם טרם הכריזו על כך בפומבי - שיצליח בפעילותו הציבוריות ובחיי האישיים הצלחה מלאה.

ד. קודן:

ח"כ קשת הציב נקודה ואמר את שלו בגלוי ובאומץ. אני מקווה שנחראה הרבה בעתיד, גם בפעילות ציבורית שהארץ כה זקוקה לה.

ב. מואב:

כחבר כנסת המשרת בכנסת זו הפעם הראשונה, ומתוך השוואה עם ועדות אחרות שאני משתתף בהן, הרגשתי היא שוועדת הפנים היא אחת הוועדות הטובות בכנסת מבחינת כושר עבודתה ושיחוף הפעולה בין חבריה. לפעמים היו אקורדים צורמים, אבל ברוב המקרים הדיון היה לגופו של עניין, וההחלטות לרוב נתקבלו על דעת כל החברים, תוך רצון להגיע לפשרות כשניתן הדבר. גם היו"ר הקודם של הוועדה, ח"כ יוסף תמיד, וגם היו"ר הנוכחי ח"כ ארידור תרמו בעניין זה תרומה חשובה, ובמיוחד רצייתי לציין נושא שהיו"ר לא הזכיר אותו: איזור התעשייה באפק והפעולות שדנה בהן הוועדה בשטח השלטון המקומי. אני מקווה שוועדת הפנים של הכנסת התשיעית תקדיש את מירב זמנה לדיון בריפורמה הנדרשת זה מזמן בשלטון המקומי.

אני רוצה לברך את ח"כ קשת על עבודתו בוועדה ולאחל לו בריאות, חיים ארוכים ועבודה פורייה, המסך העבודה שעסק בה עד היום למען הציבור בנושאי קליטה, פשטרה ובעיות מוניציפליות ואחרות.

שר הדתות ח. צדוק:

במשך מרבית תקופת כהונתה של הכנסת הזאת היה משרד הדתות בתחום טיפולו של השר הקודם ד"ר רפאל, ולכן לא ארבה בדברים על הנושא הזה.

לח"כ קשת אני רוצה לומר: המגיעים שהיו לנו בתקופת כהונתנו המשותפת הביאו אותי להכרה שבעיני הוא מסמל ומבטא את ערכי היסוד של החברה שלנו ושל חיינו הציבוריים, שהיום הולכים ומתדלדלים, באותם הדברים הבסיסיים כהגיינות, יושר ומסירות ללא התחכמות. כאיש מפלגה טובהק, וללא טשטוש השתייכונו המפלגתית וללא גיבוני הסתייגות מהמפלגה, שהם היום כל-כך מודרניים אצל אנשים חסרי ותק בחיים הציבוריים, הוא רכש בדרך פעולתו ובערכים היסודיים שהצטיין בהם את לב כל חברי הבית. אני חושב שהוא וכמהו חסרים יותר ויותר בכנסת, והם יחסרו בכנסת הבאה עוד יותר. לי אין ספק שהוא ימצא לעצמו שטח פעולה אחרי לאחר שיפרוש מכאן. אבל לאלה מאחזו שיהיו בכנסת הבאה הוא יהיה חסר.

א. ורדיגר:

אני יכול רק לומר שהיה נעים להיות חבר בוועדת הפנים ולעבוד עם צוות החברים ועם היושבי-ראש שלה. אני חושב שוועדת הפנים היא אחת הוועדות החשובות בכנסת, והיא עושה עבודה חשובה ביותר במדינה. בשנותיה של הכנסת השמינית עשינו עבודה יפה ורבה, לא רק מבחינה כמותית אלא לעומק.

לוועדת הפנים בכנסת השמינית היו שני יושבי-ראש, כל אחד ומגנונו. אבל העבודה המשותפת הייתה יפה ובעימה, ואני מקווה שאלה מאתנו שייבחרו לכנסת התשיעית ייפגשו בוועדה זו או אחרת ויוכלו להמשיך בעבודה היפה והפורייה.

לידירי ח"כ קשת אני רוצה לצטט פסוק. יש פסוק בדברי הימים א', פרק י"ב פסוק ב' האומר: "בוסקי קשת מימינים ומשפאילים". אומרים המפרשים: מה פירוש "מימינים ומשפאילים"? זוהי תכונה מיוחדת, שאדם יודע מתי להיפין ומתי להשמאיל; אי-אפשר להיות דוגמתי ולא לחשוב על תנודות בחיים; אדם צריך לדעת מתי להיות אופוזיציונר ומתי להיות לא-אופוזיציונר. ואכן, זאת הייתה תכונתו ושיטת

א. ורדיגר:

עבודתו של ח"כ קשת. אינני מכיר עוד אחד בינינו שעשה את העבודה ולקח את העניינים בכל-כך הרבה רצינות ואחריות כמו ח"כ קשת, ובעיקר בשטחים העדינים ביותר של בטחון פנימי, מטרה ובתי-הסוהר. בשטח זה אני חושב שהוא תרם יותר מכל אחד אחר בעבר. לזכותו אפשר לזקוף הרבה הישגים לטוטר, למשפחות השוטרים, וגם לאסירים, שגם אותם לא הזניח כיוון שהיתה לו הבנה עמוקה למי שנכשל בחייו.

אני מצטער מאד שח"כ קשת עוזב את הכנסת, ואני חושב שרבים חושבים כמוני. חבריו שעבדו איתו שאבו ממנו דוגמה. הוא היה מהטובים, היפים והנעימים שבחברי הכנסת, ואני מאחל לו הצלחה גם בעתיד בשטחים בהם יעסוק, בעיקר בשטח הקליטה, ובעיקר קליטת עולי רוסיה שהוא מטפל בהם. בסיכום אני רוצה להוסיף דברי ברכה למזכיר, למזכירה ולקצרת שליחו את עבודת הוועדה. כל טוב.

א. יריב:

התחלתי להשתתף בעבודת הוועדות בסך הכל לפני שנתיים, ואני חבר בשלוש ועדות: ועדת החוץ והבטחון, ועדת הפנים, והוועדה לביקורת המדינה. נסיון של שנתיים הוא אמנם מוגבל למדי, אבל אם אני בא לקבוע לאיזו משלוש הוועדות שאני חבר בהן הייתי נותן את המשקל הרב ביותר - הרי זו ועדת הפנים, יותר מוועדת החוץ והבטחון. כך היתה הרגשתי. כל זה כמוזן במסגרת האפשרויות שיש בכלל לוועדה של הכנסת. בסך הכל נהניתי מהפעילות של ועדת הפנים יותר מפעילותי בוועדות אחרות.

את ח"כ קשת הכרתי לראשונה עוד בהיותי ילד (הוא חבר טוב של אחי). תמיד ראיתי בו חבר כנסת שאפשר ללמוד ממנו, גם אם הייתי בן-פלוגתא שלו. משום כך גם אני רוצה להצטרף בלב שלם לאיחולים שהושמעו לו להמשך פעילות פוריה. אין ספק שהכנסת כמוסד מפסידה כשאיש כמו ח"כ קשת עוזב את הכנסת.

ח. קאופמן:

אחרי שח"כ יריב אמר מה שאמר לגבי שנתיים - מה אפשר להגיד על פעילות של חדשיים בלבד בכנסת? יחד עם זה, את ח"כ קשת ליוויתי דרך ארוכה, קודם כל במישור המפלגתי. הוא היה מורה ומנחה לכל הצעירים בתנועה; הוא פתח לפניהם את הדלת, ורבים מבין הצעירים שעלו בתנועה חייבים תודה לח"כ קשת שגילה אותם וטיפח אותם.

זה נוסף על עבודתו במשך שנים במישור המוניציפלי, הידע הרב שצבר ונכונותו לעבוד ולעזור בכל דבר. ואם לא קנה לו יריבים אלא רק אוהדים - אין זה דבר קל-ערך, וזה בגלל הכישורים הרבים ותכונותיו המיוחדות.

אילו היתה לליכוד ממסלת-צללים - ח"כ קשת היה שר הקליטה. מה שהוא עושה בשטח זה, בעיקר בשטח הקליטה של עולי ברית"ם, זה מעל ומעבר למה שאפשר להאמין. גם אם בינם לבין עצמם אין הם מסתדרים, כלפי ח"כ קשת יש להם הערכה עצומה, והם רואים בו את ה"לידר" שלהם.

אנחנו מאחלים לך, ח"כ קשת, המשך עבודה פוריה, וכולנו מאחוריך.

י. בארי :

התמזל מזלי ושתי הוועדות שאליהן
שובצתי בכנסת - ועדת הפנים וועדת
השירותים - נראות בעיני כוועדות הטובות. זאת נוכחתי לדעת מתוך
דיונים שנזדמנתי אליהם גם בוועדות אחרות.

ועדת הפנים עשתה בכנסת השמינית
עבודה חשובה ופוריה. אדם העוסק בעבודה ציבורית נכלל חשוב שירגיש
שיש בצע בעבודתו ואין הוא משחח את הזמן ללא כל תוצאה. אין ספק שאת
זה צריך לזקוף בראש וראשונה לזכותם של היושבי-ראש של הוועדה, ח"כ
יוסף תמיר ויורם ארידור, ולזכותם של חברי הוועדה שלרוב התייחסו
לשאלות לגופן ולא לפי חלוקה מפלגתית. ומי כמוני יכול להעיד כמה
החלטות נתקבלו תוך חציית הקווים הסייעתיים.

אני רוצה להודות למזכיר הוועדה
הושע ברזני שממש אוהב את הוועדה ורוצה בהצלחתה, דבר שאתה חש בו
במסירות ובורבון שהוא מפגין. כן אני מברך את הקצרת אסתר אדלר
ואת המזכירה צפורה. אין לי אלא לקוות שלהבא ילכו בעקבות הוועדה
הזאת גם ועדות אחרות.

את ח"כ קשת אני מכיר מזה 12 שנה.
היכרותנו החלה עוד בוועדת הבחירות המרכזית ב-1965, ולאחר מכן באגף
המוניציפלי של גח"ל בבחירות 1969. אם יש אלמנט חיובי בעבודה
ציבורית בישראל - ח"כ קשת מסמל אותו וממחיש אותו. כפי שאמר שר
הדתות: תופעה נדירה ויפה בחיים הציבוריים במדינת ישראל.

אשקר אם אומר כי מעולם לא היו
חילוקי דעות בינינו. אבל תכונותיו של ח"כ קשת של הגינות ויושר מצד
אחד ושל מסירות ללא קץ לתפקיד - נראה לי שאלה אשר מאפיינים את
גישתו לעבודה הציבורית. לא דוחפים אותו לא פרסום ולא שכר. ייתכן
שזוהי מסורת של תנועתו משכבר הימים, כפי שהמכיר לי אחד החברים: זאת
היתה תנועה שמעולם לא נתנה לחבריה אלא תמיד רק תבעה מהם. את הגישה
הזאת ואח המסורת הזאת יישם ח"כ קשת על עצמו בעבודתו הציבורית. יחד
עם זה יודע תמיד להיאבק בחריפות על צדקתו. גם במאבקים ובחילוקי דעות
ידע תמיד שמולך עומד איש מסודר.

שח"כ קשת נבחר לכנסת, שאלתי אותו
מה יהיו צעדיו הראשונים בה, ואז קיבלתי את אחת התשובות המאלפות
ביותר: קודם כל אני הולך ללמוד מספר דברים. כששמעתי את התשובה הזאת
אמרתי במקומות אחרים: הא לכם ערובה לחבר כנסת טוב; הוא חייב להיות
חבר כנסת טוב אם זאת גישתו מלכתחילה. ואמנם כך היה. הוא יודע להיאבק
בחריפות, למתוח ביקורת חריפה, ויחד עם זה לגלות יחס חיובי לגופו של
ענין. ואחר האנשים שיכול להעיד על כך יותר מכל הוא בוודאי שר המשטרה.
השר יודע איך מותח ח"כ קשת ביקורת על המשטרה, ויחד עם זה עושה הכל
כדי לסייע לה. גישה כזאת ניתן ליישם כשהמצפן הוא אכן גופו של ענין
ולא משחק ולא עשיית מעשה למען הפרסום.

אני משוכנע שבכל עבודה ציבורית
בעתיד יצליח ח"כ קשת מטבע הדברים, מכוח גישתו. ואני מאחל לו עוד
שנים ארוכות של עבודה פוריה ואושר.

א. הרליץ :

גם אני כמו ח"ר יריב חברה בוועדת
הפנים ובוועדת החוץ והבטחון, וגם
לי יש תחושה שחבר כנסת תורם וגם לומר הרבה מאד בוועדת הפנים ואיכות
הסביבה. וגם אני שמחה שבקדנציה הראשונה של היותי חברת כנסת התמזל
מזלי בוועדת הפנים, מקום שאפשר גם לתרום בו וגם ללמוד בו הרבה על
הנעשה בארץ. כי אחת הבעיות החשובות של חבר כנסת היא ניתוקו מזרמי
החיים העיקריים בארץ, ואילו ועדת הפנים היא באמת סדנה רצינית
בשטח זה.

א. הרליץ:

מתוך מחשבה שאחד המוקדים החשובים בחיים המדיניים הוא דווקא השלטון המקומי אבי מייחסת חשיבות רבה מאד לדברים רבים שנעשן בוועדה הזמן, גם בזמן כהונתו של ח"כ יוסף תמיר כיו"ר וגם בזמן כהונתו של היו"ר אדידור, גם בשטח החקיקה, כפי שהתבטא בעיקר בשינוי שיטת בחירתם של ראשי הערים. אני רוצה לקוות שוועדת הפנים בכנסת התשיעית תשקיע את מירב מרצה ומחשבתה לרביזיה הרבה יותר יסודית בסדרי השלטון המקומי ובהתייחסות ההדדית שבין השלטון המרכזי והשלטון המקומי.

הוועדה תרמה הרבה מאד גם בהתייחסות לנושא פיזור האוכלוסיה. לא תמיד הצלחנו, אבל נדמה לי שבכל זאת תרמנו משהו לכך שהנושא הזה לא ירד מן הפרק במשורי הממשלה, בכנסת ובתודעת הציבור. הוא הדין בנושאי איכות הסביבה. לא תמיד ההצלחה האירה לנו פנים, אבל ללא שום צל של ספק הוועדה הזאת גרמה לכך שהיום אי-אפשר עוד להתעלם מנושא איכות הסביבה.

עסקנו גם בנושאים שהזמן גרמם, כמו נושאי בטחון הפנים והמסמר האזרחי. אנחנו מודעים ביותר למצוקת המשטרה, מסמר-הגבול ובתי-הסוהר בשטח זה, וגם כאן אולי תרצה ועדת הפנים של הכנסת התשיעית לחשוב על דרכים לעזור, בין ע"י גופים וולונטריים ובין ע"י גופים פרה-מאורגנים למערכות אלו.

ואם אומרים דברי שבח - צריך לומר גם את החסר: מסיבות מובנות נדמה לי שהוועדה הקדישה פחות מדי תשומת לב לבעיות הדת, שירותי הדת והמועצות הדתיות. נושא שני שלוקה בחסר הוא נושא האתרים ההסטוריים והלאומיים. גם זה מסוג הדברים שלאחר מעשה אי-אפשר עוד לתקנם.

בנושא הטיפול במשטרה ובבתי-הסוהר, כמו גם בשטח קליטת העלייה, יחסר לי מאד ח"כ קשת בכנסת התשיעית. שדרך הגדול יהיה אולי אם בכנסת התשיעית אמנם תקום ועדה מיוחדת לענייני עלייה, קליטה והעם היהודי. בזה תאמר לך ההסטוריה שיר-הלל.

לא נותר לי אלא להביע גם אני דברי תודה לחברי הוועדה, ליו"ר, לעובדי הוועדה, וגם לעובדי משרדי הפנים, הדתות והמשטרה, ולאנשי המשטרה ושירות בתי-הסוהר שליזו את הוועדה הזאת בנאמנות ובידע וכולנו נהנינו מעזרתם בשנים הללו.

י. תמיר: את, דברי אהלק לכמה פרקים, ואפתח בח כ קשת.

בעבודתי הציבורית אני נחקל לפעמים בכורח להשיב על השאלה: מיהו בכלל חבר כנסת טוב, מה הם כישוריו. ואני עוצה בדרך כלל שחבר כנסת טוב הוא בעל רקע ציבורי עוד בטרם הגיע לכנסת וכחבר כנסת חדש איננו ירוק במישור הציבורי, ויש לו אופקים מפלגתיים מעורבים בתפישה לאומית רחבה. אין דוגמה טובה יותר לכך מח"כ קשת - גם רקע ציבורי מסודתי, גם אופקים מפלגתיים, וגם גישה לאומית מוסרית רחבה ביותר.

תכונה שניה של חבר כנסת טוב היא ההתמחות וההתמקדות בנושאים מיוחדים המעניינים אותו. הוכח מעל לכל ספק שחברי הכנסת הבולטים הם אלה המתמחים בנושאים מיוחדים שלהם הם מקדישים את מיטב זמנם וכישוריהם. עי"כ הם מבליטים גם את הנושא עצמו ומקדמים אותו, ומבליטים גם את אישיותם הם. היה כאן פעם כתב פרלמנטרי של "הארץ" ג'יימס רוזנטל, שהבעתי בפניו פעם התפעלות מהופעותיו של מי שהיה ח"כ גבי כהן בכנסת, מהצורה המבריקה והנמרצת בה הוא מצליח לדבר בכנסת על כל נושא. ואמר לי מר רוזנטל: האיש הזה לא יהיה חבר בכנסת הבאה, כיוון שהוא עוסק בכל ומתפזר על פני הנושאים כולם. ואכן, כך היה.

י. תמיר:

ח"כ קשת התמקד בנושאי השלטון המקומי ושירותיו ובענייני המשטרה ובתי-הסוהר. כשנבחרתי להיות יו"ר ועדת הפנים באנו להסדר בדבר מינוי הוועדה המיוחדת לענייני המשטרה ובתי-הסוהר - סידור מוצלח ביותר. הרבה תרם ח"כ קשת גם בנושאי עליה וקליטה ומאבקנו הציבורי למען העליה מבריה"מ.

סיבה נוספת להצטיינותו של חבר כנסת היא התמדה, מסירות וחדיצות. גם כאן היה ח"כ קשת אחד הבולטים. מסירותו לא ידעה גבול. כל זה יצר את הדמות הנאה של חבר כנסת חרוץ ובלתי-מצוי, וחבל שהעתונות לא מדגישה את הדברים הללו אלא מבליטה רק את הדברים השליליים בלבד.

נוסף לכל אלה היה לח"כ קשת הכשרון

להיות פתוח לקליטת דעיונות חדשים.

ליו"ר הוועדה ארידור אני רוצה לומר:

ח"כ יורם ארידור הוא אדם צעיר וחדש בתפקידו, ויחד עם זה מצליח. פעולם לא היסס לקבל מפני, קודמו בתפקיד, עצה ועזרה.

במשך שנה הייתי חבר ועדת החוץ והבטחון. באותם ימים החליט היו"ר שלה לערוך משאל בין חברי הוועדה מה דעתם על הוועדה. אני הבעתי אז את דעתי על ועדת החוץ והבטחון בחריפות רבה. זוהי ועדה שהייתי מגדיר אותה כ"בית עליון של ותיקים". בזה אני מצטרף לדעתו של ח"כ יריב שמבחינת השפעה ומתן שירותים, קביעת עובדות בשטח וחקיקה, ועדת הפנים היא אולי הבכירה בין ועדות הכנסת. אין עוד ועדה שהשפיעה כל-כך על הממשל באמצעות המלצות שאמנם בוצעו. אלמלא התערבותנו לפני שבע שנים בענין זיהום מימי הכנרת לא הייתה קמה עד היום מינהלת הכנרת, והצלחה של הכנרת לא הייתה אפשרית.

אנחנו גם הקמנו את השירות לאיכות

הסביבה. נושא איכות הסביבה ייהפך בעתיד הקרוב לנושא פוליטי-כלכלי ראשון במעלה במדינה, כפי שנהפך בעולם כולו - ותוצאות הבחירות המוניציפליות שנערכו לאחרונה בצרפת יוכיחו: 11% מהבוחרים נתנו את קולם למפלגת האקולוגיה. גם בזה תרמה ועדת הפנים תרומה נכבדה.

עונג רב היה לי לעבוד עם החברים

גם כשהייתי יו"ר הוועדה וגם כחבר מן המניין בה. והנה נקווה שאלה שיבואו במקומנו לא יאכזבו את הוותיקים. כי אני מגיע יותר ויותר למסקנה שהוותיקים אינם ראויים להערכתם השלילית של הצעירים הדורשים לפנות להם את השטח כיוון שהצעירים טובים יותר. הצעירים ייטיבו לעשות את מלאכתם חוץ כדי למידה מן הוותיקים. תודה רבה.

(חברי הוועדה מרימים כוסיית "לחיים")

היו"ר י. ארידור:

אפתח בכמה מלים לידידי ח"כ יוסף

תמיר. נכון שהתאמצתי ללמוד, גם

מנו וגם מחברי הוועדה. אין ספק שללא עזרתו לא הייתי יכול למלא את תפקידי כראוי. הוא שיחף אתי פעולה בצורה חברתית ביותר וסייע לי בכל מה שביקשתי ממנו. ובמידה שהייתה הצלחה בפעולת הוועדה בחקופה, בה הוא לא היה יו"ר הוועדה - יש לו בכך חלק חשוב לא פחות מאשר ליו"ר.

אני רוצה להודות לחברי הוועדה,

שמכולם השתדלתי ללמוד ונהניתי מעבודתי אתם, עם כל חילופי הדברים שהיו מפעם לפעם ושאני זוקף אותם לזכות גילי הצעיר שלי.

אני רוצה להודות גם לשר הפנים

והמשטרה ולעובדי המשטרה שסייעו בידי במשך הזמן, וכמובן מעל לכל - לחברי הוועדה, שהשתדלתי עד כמה שאפשר ללכת לקראתם בדיוני הוועדה.

הי"ר י. ארידור:

ועכשיו לח"כ קשת. יש מידה מסוימת של ייחוד בישיבה הזאת, שהיא למעשה ישיבה עצובה, וזה מובן מאליו לכל מי שמכיר את ח"כ קשת. יש חברי כנסת שמתחבבים על חברי מפלגתם; יש חברי כנסת שמתחבבים דווקא על אלה שאינם חברי מפלגתם. ח"כ קשת הוא אחד הבודדים שמתחבבים גם על אלה וגם על אלה, שילוב בלתי רגיל. בשבילי ח"כ קשת איננו רק ידיד אישי אלא דמות מוסרית שהשתדלתי ללמוד ממנה ואמשיך ללמוד ממנה. גם לפני היבחרי כיור הוועדה נהגתי להתייעץ איתו, כפי שאני ממשיך להתייעץ, בדברים גדולים וקטנים, וליהנות מעצתו, עצות שהיה בהן תמיד אינטרס כללי, ללא שיקול פרטי וללא שיקול מפלגתי שאיננו כללי. העופת השיקול הממלכתי הבלתי-פרטונלי הייתה אולי הדבר שאיש מאתנו לא יוכל להידמות לו בה, אבל כולנו נשתדל לשאוף לכך - לבטל את האישיות של עצמו כדי להביא לידי ביטוי את האינטרס הכללי. זהו שיא השלמות הנדרשת מחבר כנסת, הרבה מעבר למלחמה מפלגתית או אישית כלשהי. בכך למדתי ממנו הרבה, ופרידתו היא צער אישי שלי. ואם אגיע לכנסת החשיעית - אפסיד הרבה מאד עי"כ שח"כ קשת החליט עפ"י בחירתו החפשיית שלו להמשיך בתפקידיו וציבוריים בדרך אחרת. אני חושב שכולנו נשמח תמיד לקבל את עצתו ואת הדרכתו, כפי שעשינו עד היום. לפיכך הישיבה הזאת, כאמור, היא בשבילי ישיבה עצובה.

שר הפנים והמטרה ש. הלל:

לא אומר דברים לסיכום עבודת הוועדה. בענין זה נאמרו כאן דברים רבים, שאני שותף להם. נאמרו כאן גם דברים לזכותה של המטרה ולזכותו של משרד הפנים, וגם לזה אני שותף. אבל הוועדה והמשרדים עוד ימשיכו להפגש ולהיאבק, ויש לי הרבה מה לומר, אבל לא עכשיו הזמן לסיכום ביניים. אני רוצה רק להודות על הדברים הנעימים שנאמרו.

אני רוצה להוסיף כמה מלים משלי לח"כ קשת. אני מכיר אותו רק שבע שנים, מאז נכנס הוא לכנסת ואני לממשלה. אבל נדמה לי שאני מכיר אותו כבר עשרות שנים. משום שיש אנשים שאין זה משנה כמה זמן אתה מכיר אותם; הם נהפכו לחלק מההוייה שלך. מרגע שנפגשנו נוצר בינינו אמון ממבט ראשון. ח"כ קשת סימל בעיני באמת את ארץ-ישראל-היפה, של אותם האנשים ואותן התקופות שכולנו רוצים להרגיש את עצמנו שייכים להם.

ניסיתי לערוך לעצמי חשבון מה המיוחד בעבודתו של ח"כ קשת. בתפקידי כאיש ציבור, ועוד קודם לכן כדיפלומט, הייתה לי תמיד הרגשת תסכול מכך שאתה יכול להסביר לעומדים לפניך את הדברים הנכונים ביותר - והאיש שאתה מדבר איתו, זה לא מעניין אותו; דעתו כבר קבועה ומה אתה מבלבל לו את המוח עם עובדות. מבחינה זאת המפגש עם ח"כ קשת הוא האנטייתיזה למצב מתסכל זה. משום שהרבה פעמים הייתה לו אמנם דעה משלו, אבל בעקבות שיחתנו או שהוא קיבל את דעתי או שאני קלבתי את דעתו, ולא היה מצב שדעתו כבר הייתה קבועה ואין טעם לדבר. אלה הם, לצערנו, מצבים נדירים למדי במציאות הציבורית שלנו, וחבל.

ח"כ קשת סימל בעבודתו הציבורית את העובדה שהאלמנט של שפיות-ועת ציבורית הוא החזק ביותר בכל העמדות שנקט. אמר כאן קודם שר הדתות שח"כ קשת היה איש מפלגה מובהק בכל דמ"ח איבריו, וזה נכון. אבל יחד עם זה אני חושב שהוא אחד האנשים שגם השייכות המפלגתית המובהקת איננה מעבירה אותם על דעתם, בשני תחומים: בתחום הלאומי של האינטרס הכללי, ובתחום האישי האנושי. יותר מדי מקרים יש אצלנו בזמן האחרון שהאינטרס המפלגתי הוא הפרימט העליון הסנחה את האדם. ואילו אצל ח"כ קשת נקודת הנאות העיקרית היא האינטרס הלאומי וצרכי הכלל. עי"כ נמנע המצב האפייני של ניתוק, משום שהאספקט הלאומי הכללי קודם אצלו לשיקול המפלגתי. הוא לא ניתק את עצמו מן הערכים האנושיים ומאהבת האדם גם כשהוא במחנה יריב - כפי שנוכחנו לראות בעבודתו גם בשטח בתי-הסוהר.

שר הפנים והמטרה ש. הלל:

אחת הבעיות שלי כשר המשטרה היא לחזק במשטרה את התודעה שזוהי מטרה כללית של המדינה, של העם, כפופה לחוקי המדינה, לא מטרה של אדם זה או של גוף זה או אחר. את זה קל לומר, אבל במציאות אתה גם דוחף אנשים או גופים לפינה שאינם רואים ממנה את האופק. בענין זה הצלחנו ליצור אחד הערכים החשובים בזכותה של הוועדה הזאת ובזכותם של שלושה יושבי-ראש שלה: מר טורקיס, ח'כ יוסף תמיר וח'כ ארידור, ובמידה עוד יותר גדולה בזכותו של ח'כ קשת שהיה כבן-בית במשטרה והצליח להחדיר בה את ההרגשה שזאת המשטרה שלו. בענין זה תרומתו של ח'כ קשת הייתה חשובה ביותר. ואם ארצה פעם לומר מה היו המגעים שאיפשרו לנו לקיים מטרה המרגישה את עצמה כמשטרה של הציבור - לח'כ קשת כהתנהגותו ובדרך טיפולו בוגרים הייתה תרומה בעלת ערך עצום לכך. ולא משום שהוא חסך מן המשטרה את שבו ביקורתו, אלא להיפך. אבל דבריו התקבלו כביקורת צודקת. בתחום זה רצוני לשקול פעם איך מכוונות בכלל ועדות הכנסת את הציבור, כיצד הן משפיעות מבחינת החינוך הלאומי והציבורי - דבר שאינני בטוח שאנחנו ערים לו תמיד ועי"כ נגרם לא פעם נזק בתודעת הציבור. ח'כ קשת היה בענין זה כמעט איתן בכל התחומים שבהם הכרתי אותו בעבודתו, במשטרה יותר מאשר במשרד הפנים. והדברים באמת ראויים לציון. אין היום איש במשטרה שלא נתחזקה תחושתו לגבי הכלליות של המשטרה עי"כ שנתקל בליוריו של ח'כ קשת בעבודת המשטרה ושירות בתי-הסוהר, ועל כך אני חייב לו תודה.

אינני יודע מי יהיה יורר ועדת הפנים, מי יהיה יורר ועדת המשנה ומי יהיה שר הפנים בכנסת הבאה. אבל אני מקווה מאד שהמסורת שהוטבעה כאן, שמשטרת ישראל צריכה לחוש את עצמה כל השנה כמבצעת את חוקי המדינה ואת רצון הכנסת, אכן תימשך גם בעתיד.

ב.צ. קשת: יודיני. אם קבוצת אנשים הייתה מחליטה להביך אותי, ואם קבוצת אנשים הייתה רוצה לעורר בי התרגשות - לא הייתה יכולה להצליח יותר.

לפני קרוב לשלוש שנים קיבלתי הזמנה מבתי לבוא אליה לבני-פינה לארוחת-ערב לכבוד יום הולדתי הששים. כשהגעתי לביתה מצאתי שם את כל בני המשפחה וכל הידידים שלי מכל קצות הארץ. גם אז חשתי התרגשות כזאת.

טוב לי. אני מאמין לכם לכל מה שאמרתם עלי. נעים היה לשמוע - אם כי היה קצת יותר מדי. זה חיזק בי עוד יותר את ההחלטה לפרוש מן הכנסת. כי כל הזמן טענתי כלפי עצמי: אדם צריך לדעת מתי לפרוש, כשהוא עוד פשאיך אחריו יודים ואנשים שמעריכים מה שהוא עושה, ואיננו צריך לחכות עד שאותם יודים יגידו "מתי כבר יפרוש".

כשנכנסתי לכנסת ראיתי אותי עתונאי (ראיון ראשון ואחרון) ושאל אותי: כמה תעסוק בכנסת. אמרתי: כל חיי עסקתי בפוליטיקה; בכנסת אעסוק באדם. ואני חושב שקיימתי. טיפלתי - רע או טוב - באלפים רבים של אנשים. זאת הייתה דרך פעולתי. כי אני חושב שחברי כנסת צריכים נאמת לטפל בענינים שהם מתמסרים להם במיוחד, ולא לנסות להיות אוניברסליים; לפתרונות כלכליים יש מומחים אחרים במפלגתי.

ועדת הפנים היא ועדה טובה. היא הייתה ועדה טובה בימיו של טורקיס, שממנו למד הרבה ח'כ תמיר. היא הייתה ועדה טובה בימי ח'כ יוסף תמיר, שממנו למד ח'כ ארידור. והיא הייתה ועדה טובה גם בימי ח'כ ארידור - כל אחד בנוסח שלו. ועדת הפנים היא ועדה טובה, ועל כך מגיעה תודה ליושבי-ראש שלה, וכמובן לעוזרים.

כל הימים כפרתי בכך שיש ועדות חשובות וועדות פחות חשובות בכנסת. חברי הוועדות הם הקובעים את

ב.צ. קשת:

מידת חשיבותה של הוועדה. ההרכב של ועדת הפנים היה טוב בשתי הקדנציות הללו, ולכן ועדת הפנים היתה ועדה חשובה ביותר בכנסת הזאת.

בתחילה התמסרתי בוועדה לבעיות

המוניציפליות, שבהן עסקתי עוד לפני היכנסתי לכנסת. אח"כ עברתי לטפל בעיקר בענייני משטרה ובתי-סוהר, משום שחשבתי שהשטח הזה מוזנח מאד, הן ע"י הממשלה, הן ע"י הכנסת והן ע"י הציבור. לצערי לא יכולתי להקדיש לכך את כל זמני, כי בינתיים קפצה עלי בעיית העליה, והרבה מאד מזמני הקדשתי לה. אבל נדמה לי שלמדתי את הבעיות הללו, ואני רוצה לומר לכם: אני אוהב את משטרת ישראל, גם ביודעי את החסרונות ואת הבעיות שמתעוררות בה. יש לנו משטרה טובה, וצריך לחזק אותה. אני רוצה להזכיר לעצמנו שהמשרד היחידי בממשלה שזכה פעמים אחדות לסיכום משותף של כל סיעות הבית, קואליציה ואופוזיציה גם יחד, היה משרד המשטרה. בפעם הראשונה כשהצעתי את זה בסיעתי - נדהמו, אבל אח"כ קיבלו את דעתי. אמרתי: בעניני המשטרה אנחנו צריכים להיות מוכנים לסיכום משותף, כדי להוכיח שהמשטרה היא באמת משטרת ישראל.

השתדלתי לבקר כמיטב יכולתי במשטרה

ובבתי-הסוהר. גם בימים האחרונים ערכת ביקור בשלושה מוקדי שביחה: באשקלון, באבו-כביר ובכפר-יונה. נפגשתי גם עם האסירים וגם עם הסוהרים, כי רציתי שלא רק השלטונות אלא גם נציגי הציבור ידעו מה נעשה בשטח זה. מה שמדאיג אותי בעזבי את הכנסת: איך אחיה בלי ביקורים אלה בבתי-הסוהר ובחזנות המשטרה.

הפעולה האחרונה שאני עוד חושב

לעשות בשטח זה היא לפנות לנשיא המדינה, עם העתקים לראש הממשלה, לשר המשפטים, לשר המשטרה וליועץ המשפטי לממשלה, בדבר חנינה לאסירים. אינני מתכוון לחוק חנינה כללי אלא לחנינה חלקית. גם אם אני חושב שאדם צריך לשלם בעד פשע שביצע - הגעתי למסקנה שדרושה חנינה חלקית. כי כיום המצב הוא שאנחנו מוסיפים לנאשמים עונש נוסף על מה שהשופט פסק להם, בגלל הצפיפות בבתי-הסוהר, המקשה על החיים בבית-הסוהר וגורמת למתיחות, להתפרצויות ולסיכון בטחוני בו. יש גם אסירים שע"י חנינה אפשר למנוע מהם את ההתקדמות בדרך הפשע, בעיקר צעירים אבל גם מבוגרים. נוסף לכך, הממשל הצבאי מנצל כל חג כדי לשחרר מספר אסירים, בטחוניים ופוליטיים כאחד, ואינני רואה מדוע לא יוכל אסיר חושב המדינה ליהנות מאותו יחס. אני חושב אפוא שיש מקום לאפשר חנינה כזאת, שתהיה גם לתועלת הציבור.

פשוט אין לי כוח להגיד "תודה" לכל

אחד ואחד על הדברים שאמרתם לי, אם כי כאמור היה נעים לשמוע שיש דעה טובה עלי לחברים גם ממפלגות אחרות. לא הצליח להביע בפניכם מה אני מרגיש, אבל קבלו נא את תודהתי. מה שהייתי מבקש: לקבל העתק של הפרוטוקול מן הישיבה הזאת, כדי שאוכל להראותו לאשתי, לילדי ולנכדי, שיראו שיש אנשים שאופרים על אביהם מלה טובה.

אני חוזר ומודה לכם מאד. תודה רבה.

היור' י. ארידור:

תודה רבה לח"כ קשת. נשתה שוב לחיים. הפרוטוקול יימסר לך כבקשתך. בסיום מתבקשים חברי הוועדה לצאת לרחבת הכנסת, שם מבקש ח"כ תמיר להנציח אותם במצלמת-הסרטה.

(חברי הוועדה מרימים כוסית לחיים)

(הישיבה ננעלה ב-10.30)